

HUDUDLARDA TADBIRKORLIKNI RIVOJLANTIRISH BILAN BOG'LIQ MUAMMOLARNI TAHLIL QILISH

Tagayev Ismoil Nurali o'g'li

International Digital University Dekan muovini

Tashkent International University magistranti

Elektron manzil: Qulager.751@gmail.com

Telefon: +998 97 745 34 35

Annotatsiya: Ushbu maqolada O'zbekiston Respublikasining turli hududlarida tadbirkorlikni rivojlantirish jarayonida uchrayotgan dolzarb muammolar har tomonlama tahlil qilinadi. Tadbirkorlik – iqtisodiyotning muhim drayveri sifatida, nafaqat yangi ish o'rinlarini yaratishda, balki mahalliy byudjet daromadlarini oshirishda ham katta ahamiyat kasb etadi. Biroq, hududlarda tadbirkorlik subyektlarining samarali faoliyat yuritishiga to'sqinlik qilayotgan bir qator tizimli muammolar mavjud. Ular qatoriga moliyaviy resurslarga kirish imkoniyatining cheklanganligi, soliq va ruxsat beruvchi tartib-taomillarning murakkabligi, infratuzilma yetishmovchiligi, malakali ishchi kuchi tanqisligi va normativ-huquqiy muhitdagi barqarorlik yetishmasligi kiradi.

Kalit so'zlar: tadbirkorlik, hududuy rivojlanish, iqtisodiy siyosat, moliyalashtirish, infratuzilma, kichik biznes, tadbirkorlik muhiti, raqobatbardoshlik, innovatsiya.

Abstract: This article provides a comprehensive analysis of the current problems encountered in the process of developing entrepreneurship in various regions of the Republic of Uzbekistan. Entrepreneurship, as an important driver of the economy, is of great importance not only in creating new jobs, but also in increasing local budget revenues. However, there are a number of systemic problems that prevent the effective operation of business entities in the regions. These include limited access to financial resources, the complexity of tax and permitting procedures, lack of infrastructure, a shortage of qualified labor, and a lack of stability in the regulatory and legal environment.

Keywords: entrepreneurship, regional development, economic policy, financing, infrastructure, small business, business environment, competitiveness, innovation.

Аннотация: В статье дается комплексный анализ современных проблем, возникающих в процессе развития предпринимательства в различных регионах Республики Узбекистан. Предпринимательство, как важный драйвер экономики, имеет большое значение не только в создании новых рабочих мест, но и в увеличении доходов местных бюджетов. Однако существует ряд системных проблем, которые мешают эффективно работать бизнесу в регионах. К ним относятся ограниченный доступ к

финансовым ресурсам, сложные процедуры налогообложения и получения разрешений, отсутствие инфраструктуры, нехватка квалифицированной рабочей силы и нестабильность нормативно-правовой среды.

Ключевые слова: предпринимательство, региональное развитие, экономическая политика, финансирование, инфраструктура, малый бизнес, деловая среда, конкурентоспособность, инновация.

O‘zbekiston Respublikasida tadbirkorlikni rivojlantirish sohasida keyingi yillarda ijobiy islohotlar olib borilayotgan bo‘lsa-da, hali ham bir qator dolzarb muammolar mavjud. Bu muammolar hududlar kesimida turlicha namoyon bo‘ladi. Quyida asosiy va keng tarqalgan muammolar keltirilgan:

Huquqiy va tartib-taomillar bilan bog‘liq muammolar	
Byurokratik to‘siqlar	Ro‘yxatdan o‘tish, litsenziyalar olish va tekshiruvlardan o‘tish jarayonlari ba‘zida ortiqcha vaqt va xarajat talab qiladi
Qonunchilikdagi o‘zgaruvchanlik	Tez-tez o‘zgaradigan qonun va me‘yoriy hujjatlar tadbirkorlar uchun noaniqliklar tug‘diradi
Moliyaviy resurslarga kirish imkoniyatining cheklanganligi	
Kichik biznes uchun kredit olishning murakkabligi	Banklar tomonidan yuqori foiz stavkalari va garov ta‘minoti talablari
Startaplar uchun venchur kapital yoki investor topish muammosi	Ayniqsa viloyatlarda investorlar soni juda kam
Infratuzilma va logistika muammolari	
Yo‘llar, elektr energiyasi, internet va suv ta‘minoti	Aksariyat chekka hududlarda hali ham infratuzilma yetarli darajada rivojlanmagan
Bozorlar va savdo tarmoqlariga kirish qiyinligi	Viloyatlarda ishlab chiqarilgan mahsulotlarni yirik shaharlarda yoki chet el bozorlarida sotish uchun logistika tizimi sust
Kadrlar masalasi	
Malakali ishchi kuchi yetishmasligi	Ayniqsa texnologiya, IT, muhandislik va marketing sohalarida
Yoshlar orasida tadbirkorlik ko‘nikmalarining sustligi	Ta‘lim tizimida amaliy tadbirkorlik darslarining yetishmasligi

Raqobat va monopoliya	
Yirik korxonalar bilan raqobat qilish qiyinligi	Monopolistik yoki davlatga aloqador korxonalar kichik tadbirkorlik subyektlarining bozorga kirishini cheklaydi
Bozor segmentatsiyasining notekisligi	Ba'zi hududlarda iste'molchilar soni kam bo'lishi yoki aholining to'lov qobiliyati pastligi
Axborot va maslahat xizmatlarining yetishmasligi	
Tadbirkorlar uchun zarur bo'lgan axborotlarning ochiqligi	Imtiyozlar, subsidiya dasturlari haqida to'liq va aniq ma'lumot olish qiyin
Maslahat xizmatlarining yetishmasligi	Konsultantlar va biznes inkubatorlar har doim ham barcha hududlarda mavjud emas

Bugungi globallashuv va tezkor iqtisodiy o'zgarishlar davrida tadbirkorlik har bir davlat iqtisodiyotining asosiy harakatlantiruvchi kuchi (drayveri) sifatida namoyon bo'lmoqda. O'zbekiston Respublikasida ham tadbirkorlik sohasini qo'llab-quvvatlash va uni zamonaviy talablar asosida rivojlantirish davlat siyosatining ustuvor yo'nalishlaridan biri sanaladi. Tadbirkorlikning mamlakat iqtisodiyoti rivojlanishida o'rni beqiyos. Tadbirkorlik – yangi ish o'rinlarini yaratishda, innovatsion g'oyalarni amalga oshirishga xizmat qilishda, mahalliy va xorijiy bozorlar uchun raqobatbardosh mahsulotlar ishlab chiqarishga zamin yaratishda, byudjetga tushumlarni oshirishda hamda hududlar iqtisodiy barqarorligini ta'minlashda muhim ahamiyat kasb etadi.

Tadbirkorlik – innovatsiyalar va texnologik taraqqiyot manbai. Tadbirkorlar yangi texnologiyalarni joriy etish, servis va ishlab chiqarish sohasida zamonaviy uslublarni qo'llash orqali butun iqtisodiyotning yangilanishiga turtki beradi. Bu, ayniqsa, startaplar va kichik texnologik firmalar faoliyatida yaqqol ko'zga tashlanadi.

Shu bilan bir qatorda, mamlakat iqtisodiyotini rivojlantirishda hududiy rivojlanishning ham o'rni beqiyosdir. O'zbekistonning turli viloyat va tumanlarida tadbirkorlikni rivojlantirish orqali aholi bandligini oshirishga, migratsiya kamayishiga, ichki bozorlar kengayishiga hamda eksportlar salohiyatini oshirishga xizmat qiladi. Bu esa o'z navbatida, hududlararo tenglik va ijtimoiy-iqtisodiy muvozanatni ta'minlaydi.

Davlat siyosatida tadbirkorlikni qo'llab-quvvatlash asosiy o'ringa olib chiqilmoqda. Prezident tomonidan tadbirkorlik faoliyatini qo'llab-quvvatlashda ham

ko'plab tashabbuslar ilgari surilmoqda. Tadbirkorlikni moliyaviy qo'llab-quvvatlash (imtiyozli kreditlar), soliqlarni soddalashtirish, byurokratik to'siqlarni bartaraf etish hamda elektron davlat xizmatlarini joriy etish, mazkur sohaning o'sish sur'atlarini sezilarli darajada tezlashtirmoqda.

O'zbekistonda tadbirkorlikni qo'llab-quvvatlash va rivojlantirish bo'yicha so'nggi yillarda keng ko'lamlı ishlar amalga oshirilmoqda. Xususan, erkin iqtisodiy zonalar va maxsus sanoat zonalarida tadbirkorlikni rivojlantirish uchun zarur infratuzilma – elektr energiyasi, transport va aloqa tarmoqlari kengaytirilmoqda. Bu esa ishlab chiqarish samaradorligi va logistika qulayligini oshirish orqali biznes yuritish uchun muhim shart-sharoit yaratmoqda.

Shu bilan birga, tadbirkorlikni raqamlashtirish bo'yicha sezilarli qadamlar tashlanmoqda. "Soliq xizmati onlayn" va "Yagona oyna" kabi elektron tizimlarning joriy etilishi natijasida tadbirkorlar uchun soliq hisoboti, litsenziya olish, ruxsatnoma va boshqa jarayonlar soddalashtirildi. Elektron tijorat platformalari orqali kichik biznes vakillari yangi bozor segmentlariga chiqish imkoniga ega bo'lmoqda.

Tadbirkorlarning huquqiy himoyasini ta'minlash maqsadida O'zbekiston Respublikasi Prezidenti huzurida Tadbirkorlikni rivojlantirish agentligi faoliyat yuritmoqda. Ushbu agentlik xususiy sektor vakillarining manfaatlarini himoya qilish, ularni moliyaviy va axborot resurslari bilan ta'minlash, to'siqlarni bartaraf etish yo'nalishida faoliyat olib bormoqda.

Statistik ma'lumotlarga ko'ra, 2024–yilning yanvar–mart oylarida kichik tadbirkorlik (biznes) subyektlarining yalpi ichki mahsulotdagi (YAIM) ulushi 44,7 foizni tashkil etgan. Hududlar kesimida esa eng yuqori ulush Jizzax viloyatida qayd etilib, 72,5 foizga teng bo'lgan. 2023–yilda kichik biznesning YAIMdagi ulushi 55 foizdan ortiqni tashkil etgan bo'lib, bu sektorning iqtisodiy tizimdagi o'rni tobora mustahkamlanib borayotganini ko'rsatadi. Davlatimiz tomonidan amalga oshirilayotgan chora-tadbirlar natijasida tadbirkorlik subyektlari uchun yaratilayotgan qulay muhit ularning investitsion faolligi va ishbilarmonlik kayfiyatini mustahkamlab bormoqda. 2024–yil 1–may holatiga ko'ra, respublika bo'yicha faoliyat yuritayotgan korxonalar va tashkilotlar soni 99926 tani tashkil etgan bo'lib, ularning sohalar kesimidagi taqsimoti quyidagicha: savdo – 32189 ta, sanoat – 11320 ta, qurilish – 7248 ta.

Xulosa qilib aytganda, tadbirkorlik – nafaqat daromad manbai, balki jamiyatda ijtimoiy faollik, yangilanish, innovatsion fikrlash va milliy iqtisodiy mustaqillikni ta'minlovchi muhim omildir. Shu sababli, bu sohani rivojlantirishga strategik darajada e'tibor qaratish, ayniqsa yoshlar va xotin-qizlar tadbirkorligini kengaytirish kelajak taraqqiyotining kafolatidir. Davlat tomonidan ko'rilayotgan tizimli choralar, islohotlar va mexanizmlarning bosqichma-bosqich amalga oshirilayotgani ushbu sektorning ijtimoiy-iqtisodiy barqarorlikdagi rolini kuchaytirmoqda.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI:

1. S. G'ulomov. Kichik biznes va tadbirkorlikni rivojlantirish asoslari. – Toshkent: Moliya, 2019.

2. Q. Jo'raev, M. Ahmedov. Bozor iqtisodiyoti sharoitida tadbirkorlik. – Toshkent: Fan va texnologiya, 2020.

3. N. Q. Muradova. Kichik biznes va xususiy tadbirkorlikni davlat tomonidan qo'llab-quvvatlashning nazariy asoslarini takomillashtirish. Iqt. fan. doktori dissertatsiyasi avtoreferati. – T.: 2016.

4. A. Allayarov. O'zbekistonda tadbirkorlik faoliyatining rivojlanish tendensiyalari. – Toshkent: Innovatsiya, 2021.